

PRESTALI SMO SE SMIJATI

Prestali smo se smijati, i veselje ne umije više biti bučno i nametljivo. Kroz četvrt stoljeća odučili smo se od smijeha. Je li baš tako? Život je padao teško i ozbiljno, ni plač nije bio umjestan. Ali došla je ozbiljnost. Pređašnji smijeh nas nije zanimalo: izgledao je znak nepoštovanja, površnosti, neshvaćanja strahovitosti života, i onoga što u njemu može biti važno. Prestali smo se smijati, i nije mi bilo žao, jer je prije gubitka smijeha u meni dozrela ozbiljnost. Druge je do ozbiljnosti doveo sirovi i mučni život. Nema više prpošne igre, elegantnoga zvuka grla.

Ali nije prestalo bančenje, razvrat, rasulo. I tu se vidi bezmislenoga kreveljenja, teškoga grohotanja, ciničkih i rabijatnih očitovanja gruboga veselja. Razvija se duševnost majmuna... Ima kiseloga smijeha, konvencionalnih riktusa lica. Za smijehom djece i šaljivaca došla je imitacija smijeha, pokus oslobođenja od duhovnih sadržaja. Smijeh je ljudima presjeo, pokvario se u grlu. Ne smiju se ljudi jednako kroz tri naraštaja, ali nikakav smijeh nema i ne pokazuje više pobožnost prema životu. Rabelais, Voltaire, smijači, ja sam vas osudio. Ja nisam izgubio poštovanje za vrijednosti, ni pobožnost prema životu. Kako stoje ljudi prema smijehu?

Nema u smijehu više božanske vedrine, nije smijeh hranjiv kao kruh ili krumpir, nije nuždan kao voda. Ja se ne smijem. Smiješak je još samo izraz onih lica koja ne govore, riječ nijemih statua i slika. Božanska vedrino, ja te pozdravljam. Ja te cijenim i želim, ali neću smijeha: ni

smijeha veseljaka, ni smijeha rugača, ni smijeha burgijaša,
ni smijeha ovim grčem potresanih histerika koji su izgubili
pamet. Dok imam smisla za život, ja osjećam i gajim pošto-
vanje. Ne smijem se.